

ZIRT ETA ZART

(Bi ekitaldiko irri-antzerkia)

Egilea: IMANOL ELIAS ODRIOZOLA

Banaketa

KATTALIN: Etxekoandrea, Patxi-ren emaztea.

PATXI: Etxeko nagusia, Kattalin-en senarra.

TERESA: Patxi-ren ama zaharra.

MIKEL: Patxi eta Kattalin-en semea.

ISIDRO: Etxeko morroia.

ON XATUR: Zientzigizon zaharra.

MIREN: On Xatur-en alaba.

ANA: Auzoko neska zaharra.

ZIRILO: Ana-ren anai mutil zaharra.

Gertaera, gaur.

LEHENENGO EKITALDIA

Baserri bateko sarrerako gela, bertan direla mahai eta eser-tokiak. Baita ere, nekazaritzarako tresna bakar batzuk. Gaua da.

Ikuslearen ezker aldera etxerako sarrera eta eskubitara konporako atea.

Aurrenengo agerraldia

- TERESA (*Eseria da errosarioa eskuetan duela*).—Guztiak erotuak direla gure etxean, pentsatzen hasia naiz! Baina, jarraitu dezadan otoitz egiten. Aita gurea, zeruetan zarena... (*Jarraituko du isilean*). Aita baina semea okerrago! Agur Maria, graziaz betea... (*Jarraituko du isilean*). Morroia berri, zer esanik ez. Santa Maria, Jaungoikoaren ama... (*Jarraituko du isilean*). Ederra duk gure etxeko burubidea! Agur Maria, Jaungoikoaren ama... (*Jarraituko du isilean*). Txorakeria ugaria eta ezer ez! Santa Maria, Jaungoikoaren ama... (*Jarraituko du isilean*).
- KATTALIN (*Agertuko da etxe barrutik*).—Zer? Oraindik ez al dira etorri?
- TERESA.—Agur Maria, graziaz betea... (*Jarraituko du isilean*).
- KATTALIN.—Baina ama. Ez al didazu entzun? Orandik ez al diren etorri galdetu ez dizut bada?
- TERESA.—Ez, ez. Ez dira etorri. Santa Maria, Jaungoikoaren ama... (*Jarraituko du isilean*).
- KATTALIN.—Jarrai zaiozu bai otoitzean, zerbaiten beharra izango dugu eta. Ederki gelditu behar dugu etxeratzeko ziren goiko zelaiko belarrak erre badira.
- TERESA.—Kaletar txoro horiek izan ere... Agur Maria, graziaz betea... (*Jarraituko du isilean*).
- KATTALIN.—Kaletar eta kaletar ez direnak, ama. Kalera begiratu gabe, ingurun ere lagun onak ditugu bada esku zabal laguntza eskaintzeko. Ikusiezina galanta eta batak bestea nundik nora izurratuko...
- TERESA.—Sua itzalia izango dute behintzat. Aspalditxoan ez da argitasunik ageri. Santa Maria, Jaungoikoaren ama... (*Jarraituko du isilean*).
- KATTALIN (*Kanporako atetik begiratuaz*).—Ez dakit bada zer egiten ariko diren gure hiru gizonezko horiek! Surtan kis-

kaldu ez badira behintzat... Beldurtu naiz benetan, goiko zelaian izan den argitasun handiarekin.

TERESA.—Infernua! Egilearen zigorra etorri behar zaigu oraindik etxe honetara! Agur Maria, Jaungoikoaren ama... (*Jarraituko du isilean*).

KATTALIN (*Teresa-rena inguratuaz*).—Infernua? Zigorra? Oraindik ere gehiago merezi dudala uste al duzu? Orain dakidan hainbat jakin izan banuen...

TERESA.—Nere semea bezalako gizon zintzorik aurkitu ezin! Santa Maria, Jaungoikoaren ama... (*Jarraituko du isilean*).

KATTALIN.—Ziri ederra sartu zidazun bai, bera bezalakorik ez nuela aurkituko esan zidazunean. Langilea, jatorra... Bere orde, alferra eta satorra galanta hori! Lanaren itzalak ere beldurtzen duena!

TERESA.—Eta beraren semea? Agur Maria, graziaz betea... (*Jarraituko du isilean*).

KATTALIN.—Hori da! Bere semea eta kito! Nik ez dut zer ikusirik berarekin, naiz eta beraren ama izan. (*Alde egiten du Teresaren ondotik*). Jarrai zaiozu bai otoitzean, alferrik da zurekin berriketan jardutea eta...

TERESA.—Aitaren Semearen eta Espiritu Santuaren izenean. Amen. Otoitz egiteko gogoak kendu dizkidatzu! Baina, zuk uste al duzu etxe hau altxatzeko zure beharrean zela nere semea? Zu hemen sartu ez geroztik...

KATTALIN (*Haserre*).—Ni hemen sartu ez geroztik, zer? Aurrengo behintzat aitortu zazu egun ederragoak igarotzen dituzula. Ondoren, begiratu besterik ez duzu ukuilu alde-ra. Ni honuntza etorri aurrez, ametsetan ere ikusten ez zinduzen bezalako abereak dira. Eta soroak? Ingurun ez diren bezala landutakoak!

TERESA.—Guztiak, nere semeak eta bilobak landutakoak.

KATTALIN.—Horixe! Ni txistua jotzen egoten naiz bada sukalde bazterrean! Ni hemen naizen ez geroztik ikasi du jendeak

lanean etxe honetan. Ni hemen naizen ez geroz... Ederrak izango zintzen honez gero bestela! Zer jan ez, etxea eroria eta eskaleak bezala...

TERESA.—Baita zera ere!

KATTALIN.—Jarrai zazu otoitz egiten edo bestela haserretu behar dut txorakeriak entzuten.

Bigarren agerraldia

TERESA, KATTALIN eta PATXI

PATXI (*Agertuko da kanpoko atletik arnaska bizian, jantziak narraz eta zikin dituela*).—Jaungoiko santua! Zer ote zen hori? Zer ikusi dute nere begiak?

KATTALIN.—Inork jakitekotan zuk jakin beharko duzu zer ikusi duzun...

PATXI.—Sekulakoa! Sekulako tresna izugarria! Deabruak... Ez dut inoiz horrelako gauza harrigarrikerik ikusi.

TERESA (*Zutituaz*).—Baina, zer ikusi duk motel?

PATXI (*Eseriko da*).—Gure goiko zelaiaren sakon unean, geldi zegoen argiz betetako tresna izugarri bat. Benetan argi biziak zituen... Pauso bat ere eman ezin, beraren argiekin itxututa bezala. Mutilak! Esan behar munduko argi guztiak berarekin zituela! Argia eta hala ere ezer ikusi ezin! Nahi berari begiratzea eta ezin... Begiak erre behar zizkidan argitasunak! Gure morroiak ere hartu izango du muturrekoren bat ederra ezer ikusi ezin da. Orroez izugarri bat egin du bide zulo inguruan... Izan ere hurreratu nahirik gauza harrigarri horren ingurura sakabanatu gara eta ez dakit nun sartuak izango diren besteak. Ikusten nuena sinistu ezinean...

TERESA.—Baina, esan ez duk bada ezer ikusi ezinean izan hazela?

KATTALIN.—Utzi zaiozu mesedez, bukatu bitartean.

PATXI.—Bapatean, gutxitu edo ahuldu ditu argiak... Hasi da orduan, aurrean nuen tresna hori jiraka, ardatz bat izango bazuken bezala erdian... Eta altxatzen lurretik, geroago eta azkarrago... Berak zabaltzen zuen haizea berriz ez zen txantxetakoa! Ametsetan naizela pentsaturik, eman dizkiot bi zaplateko neure aurpegiari eta txatxamurka ere egin dut besoan... Egia! Egia benetan! Gero, berrogeita hamar bat metro altxatu denean lurretik, tximista bezain azkar ezkutatatu da...

TERESA (*Eseriko da lehen zen tokian*).—Nik esan dudana. Zigorra bidaltzen digu Egileak. (*Errosarioa aterako du patrikatik eta otoitz egiten hasiko da isilean*).

PATXI.—Ezin dut sinistu ikusi dudana!

KATTALIN.—Hegazkin edo helikopteroa ikusi izango duzute.

PATXI.—Zaratarik gabe? Ez, ez... Beste zerbait zen gure goiko zelaian eta pentsatzen hasia naiz egiak ez ote diren izango behin eta berriz telebistan agertzen diren tresna horietakoak... Beste galaxia edo dena delako tokietan bizi diren horietakoenak.

KATTALIN.—Horrelako gauzekin pentsatzen hastea bakarrik behar dubu oraintxe, guztiok txotxoloturik bukatzea nahi badugu.

TERESA.—Zigorra! Zigorra bidaltzen digu...

KATTALIN.—Isildu zaitetz mesedez!

TERESA.—Agur Maria, graziaz betea... (*Jarraituko du isilean*).

PATXI.—Ezin dut garbi azaldu ikusi dudana guztia. Baina, gauza horren argi biziak, beraren mogimendua azkarra jiraka, eta ondoren ezereen zarata gabe lurretik altxatzea... Eta geroago berriz, tximista bezala...

KATTALIN.—Amerikar edo rusoak ez ditugu urrutian izango.

PATXI.—Nik ikusi dudana hori asmatzeko kemenik ez du inork

gure artean. Ez horixe! Sinistu nahi ez badugu ere, non-baiten gu baina azkarragoak bizi dira. Eta gainera, hurrean ditugu... Batere zaratarik gabe, isilean, berehala ditugu gure jabe egin da.

KATTALIN.—Baita zera ere! Gu lo egongo gaituk bada...

PATXI.—Horien aurka egiteko ez dugu ezer. Tresna horrek ez zuen indar txikia lurretik horrela altxatzeko. Ez horixe! Jiraka hasi denean zabaldu duen haizea berriz... Hori gainera! Haize horrek bota nau hankaz gora... Orain gogorazten dut. Larrian baina, ordura bitartean zutik izan naiz. Haize horren indarrak ordea aideratu behar nituen une batetik bestera eta bota nau sasiartera...

KATTALIN.—Eta gure goiko zelaiko belarrak, zer?

PATXI.—Nik ez dut begiratzeko ere denborarik izan. Alde egiten ikusi dudanean tresna hori, etxera agudo!

KATTALIN.—Hau duk senar ausartia dudana!

PATXI.—Ausartia izatea gauza bat da eta inozoa izatea berriz beste bat. Zer egin behar nuen, tresna horren barruan zirenak berekin eman baninduen? Non eta nolatan aurkituko nintzen une honetan? Noizik eta behin beldurra izatea ez da txarra

TERESA.—Jakina! Beste guztieri gertatzen zaietena hiri ere. Beldurra, zigorra hurreratzean...

KATTALIN.—Tira ama, isildu zaitetz mesedez!

PATXI.—Beldurra edo kezka... Nahi duzutena. Nondik etorritakoak diren jakin gabe eta zer asmo dituzten igarri gabe, nik egin dudana egin da hobe. Ihesi. Gainera, gu baina azkarragoak direla jakin da, jarrai dezaiotela beren bideari. Nik ez diet behintzat ostoporik jarriko. Ez horixe!

KATTALIN.—Zuk ateratzen dituzu ondorioak, txorakeri bat ikusita! Mikel-ek honelako gauzetan gehiago ulertzen du eta bera etxeratu bitartean nahiago dut isilik egotea.

PATXI.—Egia diozu. Gustokoak ditu honelako gauzak berak eta nik ikusi dudana ikusi badu behintzat, amerikar eta ru-soak sortutako tresna zela ez dizu esango, horrela entzutea nahi baduzu ere.

TERESA.—Zigorra! Zigorra datorkigu!

KATTALIN.—Esan zaiozu zure amari isilik egoteko edo bestela sartuko dut txiza potzuan!

PATXI.—Utzi zaiozu nahi duena esaten. Aspertuko da bai.

Hirugarren agerraldia

TERESA, KATTALIN, PATXI eta MIKEL

MIKEL (*Arnaska dator kanpoko atetik, jantziak narratz eta zikin dituela*).—Egia al da ikusi dudana? Zuk ere, aita...

PATXI.—Bai, bai. Nik ere ikusi diat.

MIKEL (*Kattalin-ena inguratuz*).—Eman zaidazu zaplateko bat, ama. Iruditzen zait oraindik ere ametsetan naizela...

KATTALIN.—Ez zaidazu aurpegia hurreratu edo bestela...

MIKEL (*Eseriko da*).—Izugarria! Izugarria benetan! Esan dezaketen guztia ahul geldituko litzake. Orain sinisten dut bai beste nonbaiten gu baina azkarragoak bizi direla. Ez garelako bakarrik...

KATTALIN.—Zu ere, hau bezala?

MIKEL.—Nik ikusi dudana behintzat ez da mundu honetan egin. Ezin diteke! (*Zutituko da eta izugarritzko keinuak eginaz hitzegiten du*). Lurrean zela, hasi da jiraka... Geroago, behetik gora poliki poliki... Batere zaratarik gabe guztia. Eta metro batzuk altxatu denean, berehala ezkutatu da... Ezin dut sinistu gaur ikusi dudana!

PATXI.—Nik ere, hori bera ikusi diat eta berdin aurkitzen nauk.

MIKEL (*Eseriaz*).—Gauza hori egin dutenak ez ziren mundu honetakoak. Zihur asko tresna horren barnean zirenak, beste galaxi batekoak ziren...

KATTALIN.—Baita zera ere!

TERESA.—Egilearen zigorra!

MIKEL.—Gu baina jakintsuagoak bizi dire nonbaiten... Baina, zer indar ote zuen tresna horrek, batere zaratarik gabe ibiltzeko?

PATXI.—Azkar asko ibiltzen duk behintzat!

MIKEL.—Bai horixe! Berak zabaldu duen bezala haizea zabalteko, ez zen makala! Oraindik guk ezagutzen ez dugun zerbait behar du horretarako. Amerikar eta rusoen hegazkin eta espazialuntziak ez dute asko balio orain ikusi dugun tresna horren ondoan.

KATTALIN.—Tira, tira... Neroni ere txoratu egin behar nazute azkenean! Etxeko lanak aurreratzea hobe izango dugu berriketa hoieri utzita.

PATXI.—Baina, non gelditu duk Isidro?

MIKEL.—Ez al da bada zurekin batera etxeratu?

PATXI.—Ez.

MIKEL.—Goiko zelaira ere ez da bada nerekin iritsi. (*Erdi parriz*). Ederra izango litzateke tresna horretan sartuta bera eramatea.

KATTALIN.—Baita zera ere!

PATXI.—Gure etxean baina lan gehiago egiten ez badu, laster bidaliko didatek.

TERESA (*Zuzituko da*).—Jarrai oraindik ere txorakeriak esaten... Konturatuko zarete oraindik Egileak bidaltzen dugun zigorra dugula inguruan...

KATTALIN (*Haserre*).—Tira ama, isildu zaitetz mesedez!

TERESA.—Nahi duzutena, baina, beste era batera pentsatu beharko duzute oraindik... (*Alde egiten du etxe barrura*).

KATTALIN.—Atera behar nau nere onetikk!

PATXI.—Berak dituen urteekin, nolatan sinistu behar ditu bada horrelako gauzak? Neroni ere, buruan sartu ezinean naiz ikusi dudana.

MIKEL.—Baina, egia guztia ordea, aita. Garbi agertzen da ez garela bakarrik unibertsoan... Beste nonbaiten ere bizitza dela... Pozik emango nituzke ditudan txanpon guztiak, tresna horren barnean ziren horiekin hitzegitea gatik.

KATTALIN.—Baita zera ere! Zerbait egingo duk horiek nolakoak diren ikusita.

MIKEL.—Zer eratakoak diren jakin behintzat. Zer nolako hizkuntza duten... Nondik etorriak diren...

KATTALIN.—Hobe, gure etxeko lanak eginaraztea baino! Tira, ez dugu orain egunetan ametsetan jardun behar eta hasi gaitezen lanean...

PATXI.—Egon zaitetz Isidro etorri bitartean, emakumea. Oheratu baina lehen guztiak egingo ditugu beste egunetan bezala.

Laugarren agerraldia

KATTALIN, PATXI, MIKEL eta ISIDRO

ISIDRO (*Agertuko da kanpoko atetik herrenka, jantziak narraz eta zikinak dituela*).—Hartu diat izugarria! Hil ez naizeanean... Tresna naskagarri hori dela eta ez dela, hau duk zartatekoa hartu dudana. Azkenean, urteetan esaten jardun dudana. (*Eseriko da*). Norbait erori behar zuela karo-bi zulora eta lehenbailehen guztia apurtzea hobe zela... Baina alferrik! Inork kasorik ez eta han joan nauk goitik behera...

- KATTALIN (*Parrez*).—Zuk egingo dituzunak!
- PATXI.—Itxura ederrekoa azaldu haiz behintzat...
- ISIDRO.—Pake pakean, etxean gelditu banintzan hobe.
- MIKEL.—Baina, ikusi al duzu beste tresna hori?
- ISIDRO.—Bai al dakit zer ikusi dudan ere? Argitasuna... Argitasun izugarria besterik ez diat ikusi nik neure begien aurrean. Horregatik erori nauk karobi zuloan! Izan ere, nolatan jakin nun jartzen nintuen hankak?
- PATXI.—Orduan, ez duk ikusi ezer?
- ISIDRO.—Bai arranoa! Karobi zuloan hankaz gora naizela, zerbait azaldu duk neronen gainean. Argiak zizkian berak ere, baina aurrez ikusi dudanak baino txepelagoak... Gorago eta gorago eta halako batetan ezkutatu duk...
- MIKEL.—Ez duzu ikusi orduan poliki poliki lurretik nolatan altxatu den?
- ISIDRO.—Ikusi? Nahiko lan izan diat hanka hau zuzentzen! Hartu dudan belaunekoa, ez pentsa gero txantxetakoa izan denik!
- MIKEL.—Bada zuk ikusi duzun hori bera zen goiko zelaiko sakon unean argi biziak botatzen zituela.
- ISIDRO.—Tximistak erre bazuen...
- MIKEL.—Geroago, argiak gutxitu ditu zerbait eta hasi da jiraka zibata zebala... Berehala, poliki poliki behetik gora, batere zaratarik gabe...
- PATXI.—Eta ondoren hartu duen abiadura? Azkar asko ezkutatu duk mendien atzera...
- MIKEL.—Bai horixe! Eta guztia isilean, batere zaratarik gabe.
- ISIDRO.—Hemen pasatu ohi diren hegazkinak baino isiliago ibili duk hori.
- PATXI.—Bai alajaina! Ez diat nik sekula horrelakorik ikusi!

MIKEL.—Ez nik ere!

ISIDRO.—Zer izan duk bada orduan?

MIKEL.—Egunkariak, irratiak eta telebistak egunero esaten ari direna baieztatu bakarrik egin du gaurko gertakizun horrek. Gu bizi garen tokian bakarrik ez dela bizitza, baizik eta beste nonbaiten ere bizitza dela. Norbaitzuk bizi direla.

ISIDRO.—Orduan nik aurkitu dudana...

PATXI.—Zer?

MIKEL.—Aurkitu duzuna?

ISIDRO.—Aurkitu dudana, bai. Karobi zulutik irtetzea kostatu zaidak, baina azkenean nolabait irten diat. Bertara erori aurrez nuen asmoa bete nahirik, goiko zelarria abiatu nauk. Ez argi eta ez txintirik... Beldurrez nindukan, egia esan. Hankako mina ere bai eta ez nolanahikoa... Hala eta guztiz ere, hanka erdi arrastan dudala, iritsi nauk bertara... Haizeak zerbait belarra mogitzen zuen unean, halako dardara bat sentitzen nuela gorputz osoan, begiratu diat alde guztietara. Ezer ez. Deabruak! Zelaiko sakon unean den harri pila ondoan, argitasuna... Joan nauk bertara beldurra nagusitua dudala. Arnasa ere hartzeko beldurrez... Eta, zer aurkitu dudala uste duzute? Zer?

PATXI.—Esaten ez baduk, ez diagu berehalakoan jakingo!

KATTALIN (*Benetan urduri egon da entzuten*).—Esan zazu agudo mesedez!

ISIDRO.—Harri bat... Handia ere ez, baina harria... Honelako xe bat...

KATTALIN.—Lehen ere harria gehiago duk goiko zelaian belarra baino!

ISIDRO.—Ez ordea edozer erako harria. Ez arranoa! Argia... Argia duena linterna batek izan ohi, duen bezala. Halako karapilo bat jarri zaidak eztarrian ikusi dudanean... Ez nauk ausartu, ez da gehiegi beraren ingurura hurreratzen ere. Zerbait harrigarria duk nolanahi ere.

- KATTALIN.—Horixe bakarrik behar gendun orain! Guztiok zoratu behar dugu gaurkoan!
- MIKEL.—Horrelako argitasuna izanik, ezin diteke harri bat izan. Beste zerbait behar du...
- ISIDRO.—Harriaren itxura du behintzat.
- PATXI.—Gaur izan diren horiek utzi izango dute orduan bertan. Nondik nora iritsiko zen bada bestela gure zelaira?
- MIKEL.—Zihur asko, biztanle horiek norbaitekin harremanetan jartzea nahi dute eta horregaitik utzi izango dute beren seinalea bezala.
- KATTALIN.—Harriak ekartzeko asmoan badira behintzat, lehen diren tokian geldituta hobe!
- MIKEL.—Gu aukeratu izango gaituzte harreman hoieri hasera emateko. Horrela bada, bete egin behar dugu beren nahia. Irakurria dut behin baino gehiagotan, biztanle hoiekin harremanetan jartzea egokia dela gure Gizateriarentzat eta horretarako asmoan etorri badira, aurrera jarraitu behar dugu. Benetan ospetsuak izateko bidea dugu, aurrenekoak izanik berekin harremanetan.
- PATXI.—Horrela egingo diagu bada.
- ISIDRO.—Gutxienez, zer den jakitea nik aurkitu dedan hori, ez duk behintzat gaizki etorriko.
- MIKEL.—Zerbait ikusi izango digute biztanle horiek, gure gana hurreratu direnean. Gurekin hitz egitea nahi dutenean...
- KATTALIN.—Zerbait ikusi zueri? Ziur asko, lanerako duzuten gogoal!
- PATXI.—Tira, ez dira kontuak hauek txorakerian ibiltzeko.
- MIKEL.—Ez eta goazen agudo! Ikusi egin behar dugu zer utzi diguten biztanle horiek.
- ISIDRO.—Argi bat eraman zazute.
- PATXI.—Hik ez al duk bada joan behar gurekin?

ISIDRO.—Ederra nauk berriro han gora joateko... Hanka hau honela dudala ezin joango nauk. Esan dudan bezala, sakon unean den harri piloaren ondoan aurkituko dezute.

KATTALIN.—Guztiok erotuak zaretela dirudi.

PATXI.—Ezin geldituko gara behintzat zer den jakin gabe.

MIKEL.—Goazen agudo, aita!

PATXI.—Goazen bai. Atarian den linterna hartuko diagu. (*Alde egiten dute Mikel eta Patxik kanpoko atetik*).

ISIDRO.—Neu ere pozik joango nintzen...

KATTALIN.—Baita zera ere! Zer eginik ez dugu eta etxean... Hau da burubidea!

Bosgarren agerraldia

KATTALIN, ISIDRO eta TERESA

TERESA (*Agertuko da etxe barrutik eta Isidro-rena joango da*).
Gaur ere gehitxo edan al duk?

ISIDRO.—Karobi zuloan naizela sagardoa aurkitu banuen bai.

TERESA.—Gainera beste horiek sinistu egin izango dizkiete hire txorakeriak?

ISIDRO.—Sinistu ez badute ere, harria ikusten dutenean...

TERESA.—Ondo merezia izango diagu bai Egileak bidaltzen digun zigorra, hi bezalakoak gurekin izan da. Harria... Argia duen harria aurkitu dukela... Txorakeriak ugari!

KATTALIN.—Tira, ama. Beste ezer egin beharrik ez al duzu?

TERESA.—Ezer egin? Lehengo sasoia izango banuke, aurrena behintzat makilka ederrak zabalduko nituzke! Zuek egingo dituzutenak oraindik! Erorik handiena gainera hau, kanpoko. Harri bat aurkitu duela eta beste bikote hori be-

rriz bera ikustera... Harri zahar bat ikustera alajaina! Bestela ere, etxe inguruan gutxi duk eta.

KATTALIN.—Eta orain joan diren horietako bat zure semea... Sekula harririk ikusi gabea balitzake bezala...

TERESA.—Izan ere honek hitz egin duen bezala, gutxienez urrea aurkitu duela zirudín.

ISIDRO.—Nork daki horrela ez dela izango? Guztiok aberastuta bapatean?

KATTALIN.—Baita zera ere!

TERESA.—Urrea bada, hirezat guztia!

ISIDRO.—Zuk ez hartuko urre horren zati bat eta...

TERESA.—Urrearen ordezt, zigor ederra etorri behar zaik oraindik.

KATTALIN.—Tira, ama. Lagundu zaidazu etxeko lanak aurreratzén... (*Alde egiten du etxe barrura*).

ISIDRO.—Nik emango dizut harriaren zati bat.

TERESA.—Sartu zak zudur zuloan! Hik zoratu behar gaituk guztiok! (*Alde egiten du etxe barrura*).

ISIDRO (*Bakarrik gelditzean*).—Ikusiko litzake zahar hau ere...

Etxe honetan gertatzen diren gauza txar guztien errudun naiz beti berarentzako. Egunen batetan horregatik, bapatean esan behar dizkiot aspaldixotik gorderik ditudan guztiak. Oraingoan ere nik errua, argitasuna duen harria edo delako hori aurkitu dudalako. Emango nioke ostikada bat ederra! Nik hartu dudán belaunekoa hartu izán bazuen... Ingurun izán bazen, botako nuen pozik karobi zulora atso zahar hori! Isildu dadila betirako! (*Pentsatzen egon ondoren*). Eta aurkitu dudán harri hori? Zer ote da bera? Berari ikutzen ez nauk ausartu izán ere! Horia eta argia duela linterna baten antzera... Une batzutan ametsetan naizela iruditu zaidak! Hanka ondo izán banuen en nintzen hemen geldituko harri hori berriz ikusi gabe. Ez horixe!

Seigarren agerraldia

ISIDRO eta ANA

ANA (*Agertuko da kanpoko atetik*).—Baina, konturatu al zarete zuen goiko zelaian zer argitasun izan den

ISIDRO.—Bai bapo! Ibili ederra egina naun...

ANA.—Eta geroago, bertara begira nintzala, zerbait altxatu duk eta berehala aldegin dik...

ISIDRO.—Hik hala ere urrutitik ikusi izango dun. Gu, etxeko gizonetzko guztiok, hor ibili gaitun gisa ederrean. Gaurko ibilaldia ez zaidan urteetan ahaztuko. Ez horixe!

ANA.—Lehenbizi iruditu zaidak sua zela zuen zelaian, baina ondoren nolatan altxatu den bertatik zerbait, helikopteroa edo hegazkina izango zela pentsatu diat.

ISIDRO.—Bai horixe! Beraren zarata entzun izango dun zihur asko?

ANA.—Egia. Orain konturatzen nauk ez duela zaratarik batere atera. Ezer ez.

ISIDRO.—Ez horixe! Beste era bateko tresna indartsu bat izan den gaurkoan gure zelaian. (*Ana, eseriko da Isidroren ondoan*). Indartsua eta harrigarria... Gaur guk ikusi duguna ez den gizonak asmatutakoa. Beste munduko zerbait... Mikel-ek esan duen bezala, beste galaxia batetik etorritakoa...

ANA.—Tira Isidro, ez diagu txoratu behar!

ISIDRO.—Hik nolatan sinistuko den bada? Berak zuen argitasuna... Ondoren berriz, batere zaratarik gabe, behetik gora... Dudarik gabe, gu baina jakintsuagoak sortutako indarra zinen tresna horrek...

ANA.—Esan zaidak. Esan zaidak zer eratako tresna zen...

ISIDRO.—Hobe izango dun nere nagusiari edo bere semeari galdera hori egitea. Berak, hobetoago erantzungo dituen.

- ANA.—Baina, hik ikusi al duk edo ez?
- ISIDRO.—Nahi hainbat ez. Tresna horrek botatzen zuen argitasunarekin itxuturik, karobi zulora erori naun eta gehiegi ikusi ezin bertatik. Nagusia eta bere semea ordea, ni baina gehiago hurreratuak ditun tresna horren ondora...
- ANA.—Nik baina askoz gehiago ez duk ikusi orduan? (*Zutituko da*). Eta esaten duk beste galaxia batetik etorria zela? Ede-rra haiz horrelako gauzak jakiteko!
- ISIDRO.—Galdetu zaion Mikel-i edo bestela bere aitari.
- ANA.—Bai, bai, horrela egingo diat. Esan behar motel, gaur ere zurrutean jardun dukela...
- ISIDRO.—Zurrutean? Nere aldean lagun ederra dun etxean horretarako. Gaur ere zihur asko hutsean izango dun... Ez din berak ikusi izango gure goiko zelaian zen argitasunik...
- ANA.—Isilik mesedez! Nere anaiak egingo dituenak! Denbora gutxian, etxean zen sagardo guttia edana dik. Egunero etxeraten dudan ardoa berriz, gutxigi dik. Gaur goizean aurkitu diat ordea bere ezkutuko upategia, behi pintoaren askan. Zortzi litroko garrafoia bertan, ia erdia hutsik...
- ISIDRO.—Beste nonbaiten ez badu hala ere beste zortzi litroko garrafoiren bat.
- ANA.—Egunen baten, erdi mozkortuta dela edanaraziko zizkioat guztiak batean. Soro eta zelai ederrak dizkiagu bada beti horrela ibiltzeko.
- ISIDRO.—Izan ere ardoa, ona...
- ANA.—Ondo zekiat hiri ere bapo gustatzen zaikela eta horregatik ezin dizkiat sinistu esaten ditukenak. Hobe diat bai, hire nagusiari galdetzea gaur gertatutakoaren berri jakitea nahi badut. Etxean al da?
- ISIDRO.—Ez. Sinistuko ez badidan ere, esango dinat zertara joana den bere semearekin.
- ANA.—Ez sinistekoa bada, isilik gordetzea hobe izango duk.

ISIDRO.—Tximistak erre nazala gezurra bada! Entzun zaidan ondo. Tresna harrigarri hori izan den inguruan, benetan gaurza izugarria aurkitu dinat.

ANA.—Baina, esan ez duk bada karobi zuloan egon haizela?

ISIDRO (*Zutituaz*).—Bai, bai, karobi zuloan egon naun denbora batetan. Baina, tresna horrek alde egin duenean, iritsi naun goiko zelaira. Bertan aurkitu dinat harri bat...

ANA.—Harria? Ondo begiratzen baduk aurkituko dituk gehiago ere goiko zelaira joan gabe!

ISIDRO.—Entzun zaidan mesedez isilik! Harria, bai. Harria... Baina linterna batek bezala argia egiten duena.

ANA.—Tira Isidro, nahikoa diagu!

ISIDRO.—Aurrez esan dudana! Hirezat ezin sinistutakoa! Harri hori etxeratzeko asmoan joanak ditun nagusia eta bere semea. Sinistuko dun ikusten... (*Eseriko da*).

ANA (*Eseriko da Isidroren ondoan*).—Baina, benetan al diok? Ez ote duk amets bat izango?

ISIDRO.—Tximistak erre nazala, gezurra bada! Nik aurkitu dudana harria edo delako hori, zihur asko tresna argitsu horretan etorri direnak utzia den eta zer den jakitea benetan egokia den... Gurekin izango bagendu telebistan agertu ohi diren zientzizigon horietako bat...

ANA.—Jakintsu horietakoa? Ez diagu urrutian. Egun batzuk gure herrian igarotzera etorria duk On Xatur Galeperra bere alabarekin. Entzuna izango duk. Aita bezain azkarra alaba ere zientzia lanetan.

ISIDRO.—Nik aurkitu dudana harri hori orduan, beraren etxera eramatea onena.

ANA.—Zertarako? Bera etorriko duk pozik albistea ematen badiogu.

ISIDRO.—Ez pentsa gero, maila horretako gizonak...

ANA.—Makalak izaten dituk bada beren izena altxatzeko era aurkitzen dutenean! Horientzat, horrelako gauza berri bat analizatzea, benetan aberatsa izan ohi duk. Egia bada esaten dukena behintzat...

ISIDRO.—Beste ezer sinistu behar ez badidan ere, sinistu zaidan esandakoa. Egia dun gutzia.

ANA (*Zutituaz*).—Berehala joango nauk orduan On Xatur-en bila.

ISIDRO (*Zutituaz pozik*).—Hortara, nagusiak delako harri hori etxeratzen duen ordurako, On Xatur-ek bere lana hasi ezinik ez din izango.

ANA.—Baina, gezurra esan baduk, sinistu zaidak hiru eguneko bizia dukela gehienez.

ISIDRO.—Tximistak erre nazala, horrela bada!

ANA.—Berehala jakingo diagu zer aurkitu duken. (*Alde egiten du kanpoko atetik*).

ISIDRO (*Bakarrik gelditzean*).—Zerbait sinistu izango dik azkenean! (*Eseriko da*). Baina, hau duk belauna dudana! Ez duk horregatik egun askotan zutirik izango karobi zahar hori. Ez horixe! Zerbait sendatzen zaidanean belauna, lehenik egingo dudana lana, hori betetzea izango duk. Baita nagusiak nahi ez badu ere! Lepoa hautsi ez dudanean, hala ere...

Zazpigarren agerraldia

ISIDRO eta KATTALIN

KATTALIN (*Agertuko da etxe barrutik*).—Baina, ez al duzu la-
nean hasteko asmorik?

ISIDRO.—Egon zaitetz behintzat beste horiek etorri bitartean.
Ederra naiz bada ni, edozer gauzari heltzeko!

KATTALIN.—Ordu ederra izan behar du gaur, gu oheratzerako.

ISIDRO.—Lasaitu zaitetz emakumea! Ezer egiten hasi aurrez, nik aurkitu dudan gauza hori zer den jakin behar dugu.

KATTALIN.—Harri zahar galanta, norbaitek pintura edo beste zerbait eman da. Ez zara behintzat zeharo txoratuia izango, bera urrea dela pentsatzen egoteko...

ISIDRO.—Hoinbeste ere ez, baina...

KATTALIN.—Tira, tira... Utzi ametsak alde batera Isidro edo galdua zara. Hobe izango dugu etxeko lanak zerbait aurreratzea.

ISIDRO.—Zure senarrak zer albiste ekartzen duen jakin gabe ez. Nahi duzun bezala hartu nere ezetza, baina berak etorri bitartean ez dut ezer egiteko asmorik.

KATTALIN.—Nahi duzun bezala, baina ez pentsa inor oheratuko denik gaur etxeko lanak bukatu bitartean. Ez horixe! (*Alde egiten du etxe barrura*).

ISIDRO (*Bakarrik gelditzean*).—Lanak hor izango dituk geroago ere! (*Belauna igortziaz*).—Hobe lanean astoak bezala jardutea, nere belaunari kaso egitea baino! Gozoa duk bada! Hala ere, burua hautsi ez dudanean...

Zortzigarren agerraldia

ISIDRO, MIKEL, KATTALIN eta TERESA

MIKEL (*Agertu baina lehen deika, kanpoko aldetik*).—Isidro! Ama! (*Agertuko da, larrian arnaska*). Jainko santua! Ez dakit zer gertatu zaion aitari.

ISIDRO (*Zutituz*).—Aitari? Non duk bera?

MIKEL.—Ezin dut ulertu zer gertatu zaion. Deabruak!

KATTALIN (*Agertuko da etxe barrutik, ondoren Teresa duela*).—Zer gertatzen da hemen? Non da aita?

MIKEL.—Aita? Deabruak!

KATTALIN.—Aita, bai. Aita... Non gelditu da bera?

MIKEL.—Gelditu? Gure aita gelditu? Deabruak!

ISIDRO.—Baina, beste gauza hori aurkitu al duzute?

MIKEL.—Aurkitu eta baita nere aitak berari heldu ere... Jainko santua! Bapatean hasi da dardara bizian eta brinkoka... Une batetik bestera berriz, korrika... Gelditu ezin! Deabruak! Eta, nolatan korrika egin gainera? Motor baten gainean baina azkarrago... Deabruak! Ez dut nik sekula ikusi horrelako korrikalariak! Alde batera eta bestera, tximistaren antzean, pendizak ere nolana pasatzen dituela... Deabruak!

KATTALIN.—Baina, non da orain?

MIKEL.—Une batetan jarraitu dut beraren ondoren korrika harapatuko dudalako ustean... Deabru madarikatuak! Harrapatu? Ez da zaldiaren gainean izan da ere!

TERESA.—Zigorra. Benetako zigorra datorkigu azkenean. (*Eserriko da eta errosarioa ateriaz patrikatik, otoitz egiten hasiko da*).

KATTALIN.—Madarikazioren bat detorkigu etxera.

MIKEL.—Honez gero, Jaungoikoak jakingo du noraino iritsia den nere aita.

ISIDRO.—Baina, ez al diok deitu berari?

MIKEL.—Deitu? Ez alferrik! Zihur naiz ez didala entzun ere egin. Saltoka eta brinkoka, oraintxe aldapen gora... Berehala goitik behera... Deabruak! Eskerrak ez diodan ikutu neronek ere argia duen gauza horri. Bestela gelditu ezinean nintzen aita bezala.

KATTALIN.—Sorginkeri nazkarriren bat diagu inguruan! Tira, goazen agudo beraren bila. Ez ote da behintzat etxetik gehiegi urrutiratua izango...

ISIDRO.—Ez al dugu hobe izango On Xatur eta bere alaba etorri bitartean hemen egotea?

KATTALIN.—On Xatur? Noizik eta behin herrira etortzen den agure zahar hori?

MIKEL.—Ederra duk bera nere aitaren atzetik korrika ibiltzeko!

TERESA.—Egileak bidaltzen digun zigorra. Orain jakingo dugu nortzuk diren hemen errudunak...

KATTALIN.—Tira ama, isildu zaitez! Ez da unea txorakeriak esaten jarduteko!

ISIDRO.—On Xatur-ek igarri dezaioke zer den argitasuna duen harri edo delakoa... Zer indar duen berak... Zer egin dezakegun nagusia gelditzeko ito baina lehen. Horrelako lanetan ez da bada On Xatur bere bizitza osoan ?

KATTALIN.—Txorakeriak!

MIKEL.—Txorakeriak ez, ama. Arrazoi du oraingoan Isidro. Berak jakin dezake, beste inork baino hobetoago, zer den aurkitu dugun gauza hori. On Xatur-i albistea ematea du-gu egokiena.

KATTALIN.—Horrela bada... Zoaz orduan Isidro. Gu, goazen bertean aitaren bila.

ISIDRO.—On Xatur-i albistea eman diote honez geroz. Oraindik denbora asko ez dela, hemen izan da Mandiolako Ana eta bera joan da albistea ematera.

KATTALIN.—Orain ere hemen, emakume zarpailu hori! Goazen agudo nere senar arlote hori nonbaiten aurkitu dezagun...

ISIDRO.—Honela ezin joango naiz... Ederra naiz bada, korrika egiteko!

KATTALIN.—Etxearen ingurua bada ere zaindu zazu behintzat. Tira, goazen agudo! (*Alde egiten du kanpoko atetik, ondoren Mikel duela*).

ISIDRO.—Nere ingurura hurreratzen bada, emango diot makilka ederra! Berehala geldituko dut!

TERESA.—Hori duk, nagusia jo!

ISIDRO.—Nik ezin badut korrika egin, berak makaldu behar-
ko du... (*Alde egiten du kanpoko atetik, herrenka*).

TERESA (*Bakarrik gelditzean*).—Ikusiko litzake zer nolako mo-
rroi azkarra dugun... Agur Maria, graziaz betea... (*Jarrai-
tuko du isilean*). Gizonaren neurri gabeko asmaketak az-
kenean, Egilearen haserrea dakar... Santa Maria, Jaungoi-
koaren ama... (*Jarraituko du isilean*). Guztiok nahastuak
gara izan ere! Agur Maria, graziaz betea... (*Jarraituko du
isilean*). Zigorra iristean berriz, guztiok beldurrean. Santa
Maria, Jaungoikoaren ama... (*Jarraituko du isilean*). Otoitz
egin beharrean, Egilearen haserrearen ordezkari barkamena
iristeko, guztiak biraoak ahotik zinzilika dituztela. Agur
Maria, graziaz betea... (*Jarraituko du isilean*). Zigorra az-
kenean! Santa Maria. Jaungoikoaren ama... (*Jarraituko
du isilean*). Ustekoa dute gainera, beste mundu batetako
biztanleak ditugula inguruan... Agur Maria, graziaz be-
tea... (*Jarraituko du isilean*). Ongi merezia datorkigu bai.
Santa Maria, Jaungoikoaren ama... (*Jarraituko du isilean*).
Nere seme gizarajoak azkenean, guztien zigorra jaso behar.
Agur Maria, graziaz betea... (*Jarraituko du isilean*). Etxe-
ko sorgin zahar hori aukeratu bazuen hala ere... Santa Ma-
ria, Jaungoikoaren ama... (*Jarraituko du isilean*).

Bederatzigarren agerraldia

TERESA eta PATXI

PATXI (*Agertuko da zeharo nekatua kanpoko atetik. Izugarritz-
ko dardara du, gelditu ezinean*). Jainko errukitsua! Hau
da dardara dudana! Ito behar dut azkenean! Gelditu naza-
zue mesedez agudo edo bestela hesteak ere ahotik irten
behar didate. Gelditu nazazue mesedez!

TERESA (*Patxi agertu orduko zutitua izango da*).—Baina, zer
gertatu zaik motel horrela izateko

PATXI.—Deitu zaiozu agudo Mikel-i edo Isidro-ri... Gelditu nazatela agudo!

TERESA.—Tokitan izango dituk! Hire bila joanak dituk guztiak.

PATXI.—Kattalin-i orduan. Deitu zaizu berari.

TERESA.—Besteekin batera joana duk bera ere.

PATXI.—Harri nazkagarria! Ez dakit zer gertatu zaidan berari heldu diodan unean. Baina, zerbait eman zaidazu agudo gelditu nadin. Honela ezin dezaket denbora luzean jarraitu...

TERESA.—Baina, zer ematea nahi duk bada nik?

PATXI.—Zerbait egin zaidazu behintzat gelditu nadin.

TERESA (*Helduko dio Patxi-ri*).—Garai batetako indarrak izango banituzke...

PATXI.—Hezurren bat galdu behar dut azkenean. Jainko santua! Hau da dardara dudana! Eskerrak gainera korrika saioa noizbaiten bukatu dudana. Hankak hautsi ez ditudanean hala ere... Zer ote du harri horrek indar hori izateko?

TERESA (*Indarka jardun du Patxi gelditu nahirik, baina ezin du*). Beraren beharra beharrezkoa diat neronek ere hi gelditzea nahi badut. (*Utziko dio Patxi-ri*). Alferrik nauk honela. Sendagileren batek kendu beharko dik dardara hori.

PATXI.—Eta bitartean honela jarraitu? Hezur guztiak galduko ditut. Zerbait egin zaidazu agudo gelditu nadin edo bestela semea galdua duzu. Ezin dezaket honela jarraitu... Gelditu nazazu mesedez agudo! (*Alde egiten du etxe barrura*).

TERESA (*Bakarrik gelditzean*).—Baina, zer egin dezaket nere semeari dardara hori kentzeko? Bera gelditzeko? (*Gelako txoko batetan den erretza hartuko du*). Orainartean ezagutzen den erremediorik onena eta azkarrena norbait gelditzeko, egoki emandako zartatekoa da dudarik gabe. Bai horixe: Berehala geldituko dut gelditzeko bada! (*Alde egiten du etxe barrura, eskuetan erretza duela. Zartateko bat*

eta orroe bat entzungo da barruan eta berriro agertuko da erretzaren girtena apurtua duela). Gelditu da bapo oraingoan. Beharko! Buruaren erdi erdian eman diodan zartatekoa ez da txantxetakoia izan. Mandorik handiena ere botako zuen hankaga!

Hamargarrena agerraldia

TERESA eta ISIDRO

ISIDRO (*Agertuko da kanpoko atetik*).—Joatea zeukatek bada nahi badute! Nik ezin dut! Nekatzen denean etxeratuko da zure semea.

TERESA.—Etxeratu? Lehen ere hor duk barruan... Geldi askorik gainera!

ISIDRO.—Etxean dela? Noiz etorri da bada?

TERESA.—Hi asko konturatu gabe iritsi duk hori. Gelditu ezinean bazen ere, bapo gelditua duk! Ez dik horrek egun batzutan korrika egiteko gogorik izango. Ez horixe!

ISIDRO (*Erdi barrez*).—Erretzarekin jo al duzu?

TERESA.—Buruaren erdi erdian. Eta plost! lurrera txintirik egin gabe. Gelditu duk bapo!

ISIDRO.—Betirako gelditu ez baduzu hala ere... (*Alde egiten du herrenka, etxe barrura*).

TERESA (*Isidro-ren ondoren joanaz etxe barrura*).—Orain, ohean sartuko diagu... (*Antzetzokia inor gabe gelditzean, itzaliko dira argiak edo ZAPIA jeitsi*).

BIGARREN EKITALDIA

Antzetzokia, lehenengo ekitaldian bezala izango da

Aurrenengo agerraldia

PATXI, TERESA eta MIREN

PATXI (*Burua bendaturik eseria da. Tarteka, izugarrizko keinuak egiten ditu. Miren, pultsoa hartzen ari zaio berari eta ordulariari begira*). Jotzen hasi eta baita jo ere! Zerbait handiagoa eta beste mundura konturatu ere egin gabe.

TERESA (*Eseria da*).—Bestela nolatan gelditu?

PATXI.—Zerbait txikiagoa ere nahikoa izango nuen. Buru ederra dut bada orain...

MIREN (*Haserre eta bata zuri bat jantzia duela*).—Egon zaitez geldi gizona! Ezin igaroko dut ordu betea zuri pultsoa hartu ezinik!

PATXI.—Nahiago nuke neronek ere geldiago izatea. Uste al duzu nahi dudalako egiten ditudala keinu hauek?

MIREN.—Ez dakit zer esan oraintxe!

TERESA (*Zutituaz*).—Beste zartateko bat berehala emango diat.

PATXI (*Zutituaz*).—Zer? Beste buruko bat emango didazula? Ez horixe! Edozeinek pentsatu dezake, ama, beste mundura bidaltzeko gogoia duzula.

MIREN.—Mesedez, zaude geldi! Alferrik naiz bestela hemen!

PATXI (*Eseriko da*).—Gehiago burukorik ez behintzat edo bestela norbait itoko dut.

TERESA.—Izan ere zuek egingo dituzutenak! Gau guztian begirik ez diat itxi zuen iskanbilak direla eta ez direla. Azkenean gainera, harri zahar edo delako hori etxeratu... Hobe, txorakeri horietan ibiltzea etxeko lanak egitea baino! Iritsiko diagu zerbait orango eran...

PATXI.—Harri horrek, oraindik gizonak ezagutzen ez duen indarra du.

TERESA.—Eta horrela jarraituko dik. Baina, hik uste al duk On Xatur edo delako horrek zerbait igarriko diola?

PATXI.—Tira, ama...

TERESA.—Berak zerbait igarri bitartean zain egon behar badugu...

MIREN (*Haserre*).—Baina zuek uste al duzute nere aitak ez dela jakinduririk horretarako?

TERESA.—Baita zera ere!

MIREN.—Eta baita neronek ere! Hori baina lan zailagoak izango ez bagenituzke! Baina, zuek uste al duzute gure langintza artoa jorratzen jardutea dela? Zientzia lana da gure eginkizuna. Urteak ditugu langintza horretan etengabe eta inork igarri balezaioke harri hori edo delako hori zer den eta zer indar duen, nere aita eta nik egin dezakegu. (*Teresaren ondora joanaz*). Zuk nahi baduzu, zirt eta zart zartekoak ematen jarraitu zazu, baina zientzia lanetan utzi zaiguzu pakean.

PATXI (*Zutituaz*).—Tira ama, zoaz sukaldera. Ezer ez dakizun gauzetaz isildu zaitez...

TERESA.—Zuen jakinduria alferrikakoa izango da Egilearen zigorrari aurka egiteko. Anferrikakoa guztia! (*Alde egiten du etxe barrura*).

PATXI.—Zigorra emateko ez da nere ama ere txantxetakoa! Beraren jardunak nere onetik atera behar nau. Urteak ere bai eta barkatu zaiozu berari...

MIREN.—Ohitua naiz horrelako gauzak entzuten. Ez dio ajolik.

PATXI.—Zer? Zerbait moldatzen ari al naiz?

MIREN.—Bai, bai. Pultsua bere onera etorria duzu. Goizetik honuntza bitartean ere berriz, dardara eta keinuak asko gutxiutik dituzu.

PATXI.—Ederra naiz hala ere lanean hasteko... Lehen behiak eraitsitzen naizela ikaraldi ederra hartu dut. Esnea biltzen naizela, keinu hauetako batekin, tititik gehiegi tira izango diot behiari eta bota didan ostikadak jo banituen oraindik ere aidean nintzen.

MIREN.—Gauzak patxadan eta lasai hartu behar dituzu Patxi. Zuek aurkitutako harri hori analizatzen dugun unean, izango dugu zure keinu horiek mozteko era. Bitartean, lasai hartu bada gauzak... Orain aitari lagundu beharko diot. (*Alde egiten du etxe barrura*).

PATXI.—Bai, bai, (*Eseriko da bakarrik gelditzean*). Hau duk burua dudana! Eskupeta bat eman izan banuen goiko zelaira joan nintzen unean... Tresna azkarraren barruan zenari zudur zulotik sartu izan banizkion perdigoe batzuk... Eta etxeratu dugun harri horrek? Zer indar du gero? Nik zer pentsatuko nuen bada dardara hau jarriko zitzaidala berari ikutu ondoren? Eta korrika? Azkarrak ikusi dizkiat nere bizitzan baino, ni bezalakoak ez berari ikutu ondoren. Atzo gauean alferrik ziren neretzat pendiz, langa edo paretak... Ito ez nintzenez... Harria edo delako hori ikutzea nahikoa izan nuen... Halako zagtada bat sentitu nuen gorputz guztian eta gelditu ezin... Hankak, pentsamendua ere baina azkarrago... Hezurak osorik ditudanean ere... Sorginkeri bat zirudin. Eta ondoren, amak eman izango didan burukoa? Urte osorako buruko mina jarri izango zidak. Hau duk itxura dudana!

Bigarren agerraldia

PATXI eta ZIRILO

ZIRILO (*Gehiegi mozkortu gabe baina zerbait edana dela igartzzen zaiola. Kanporako atletik agertuko da*).—Eup! Sartu al diteke?

PATXI (*Beretzat*).—Honek konponduko ditu gure etxeko gerta-kizunak!

ZIRILO (*Ate ondotik*).—Zer diok? Sartzeko baimena ematen al didak?

PATXI.—Aurrera, aurrera... Orain ere edozeinen aurrean azalzeko eran izango haiz eta aurrera beldur gabe.

ZIRILO (*Erdi barrez hurreratuko da Patxi-rena*).—Norbaitek traktoreakin zapaldu al dik burua? Ez duk ederki gelditu izango bera ere. Ez horixe!

PATXI.—Tira, egonadi isilik txorakeririk esan gabe. Berriketarako batere gogorik ez diat gaurkoan.

ZIRILO (*Barrez*).—Eta keinu horiek? Norbaitek eztenkadak ematen al dizkik tarteka? Hori duk itxura dukena!

PATXI.—Egin zak barre. Errezena hori duk... Eztenak baina indar gehiago duen gauza diagu une honetan gure etxean. Hiri ere, edateko gogo berehala kenduko dik...

ZIRILO.—Eta edan gabe egon? Ez, ez. Nahi baduzute nere arrebari eman zaiozute. Gainera bera, hemen izango duk zihur asko beste egun askotan bezala...

PATXI.—Bai. Hor duk On Xatur eta bere alabari lagundu nahirik.

ZIRILO.—Zer? On Xatur hemen dela? On Xatur Galeperra, jakintsua?

PATXI.—Bai, bai. Hemen diagu lantxo bat egitera etorria bere alabarekin. Ezagutzen al duk bada bera?

ZIRILO.—Ezagutu? On Xatur, ezagutu diok? Berarekin ikasi nian irakurtzen eta idazten. Garai batetan gure etxeko esnea izaten zidan egunero On Xatur-ek. Nere maisu jakintsua!

PATXI (*Beretzat*).—Ederrak gaituk orduan!

ZIRILO.—Zer esan duk?

PATXI.—Hire maisu horrek ez diola berehalakoan igarriko eskuartean duenari.

ZIRILO.—Baina, hik uste al duk ezer egin gabe iritsi duela ospetsua izatea? Lan handiak egin dizkik On Xatur-ek.

PATXI.—Hirekin ez ziren behintzat gehiegizkorik egin.

ZIRILO.—Gaztea ninduken eta jakina, errez utzi ikasketak egiteari... Gainera, etxean ere lan asko... Baina, jarraitu izan banuen, ez pentsa gero On Xatur-en inguruan ez nintzenik izango. Bere mailara iritsia ninduken ni ere...

PATXI.—Orain baino zerbait gutxiago edan behar horregatik?

ZIRILO.—Baina, hik zer uste duk? On Xatur-ek esnea eta ura bakarrik edaten dituela? Ardoa eta ez nolanhikoa gainera! Lehengoa bada, orain ere zurrut ederrak egingo dizkik!

PATXI.—Hik ere maisuari jarraitzen diok.

ZIRILO.—Berak edaten duen ardoa bezain ona ez badiat ere, zurrut batzuk egitea gustatzen zaidak...

PATXI.—Zurrut batzuk bakarrik?

ZIRILO.—Goizean batzuk... Eguerdian...

PATXI.—Eguerdian beste batzuk eta arratsalde eta iluntzean berriaz zer esanik ez. Zeharo mozkorra pasatu baina lehen, berriro ere berdin.

ZIRILO.—Izan ere ardoa ederra duk eta!

PATXI.—Zuen soroak ez dituk behintzat oso ederrak. Berak landu behar dituk zerbait jasotzea nahi baduk.

ZIRILO.—Bi lagunentzako nahikoa jasotzen diagu...

PATXI.—Gehiego ere jaso ezinik ez, lana egin ez gero.

ZIRILO.—Lana, zenbat eta gutxiago hobe diagu hemendik aurrera.

PATXI.—Alferrik duk hirekin jardutea! Horrela jarraituko duk honez gero. Eta bitartean burua lertu berhar zaidak...

ZIRILO.—Burua lertu? Muturreko ederrak hartu behar dituk keinu horiek eginaz ibili behar baduk...

PATXI.—Hartu? Oraindik gehiago? Ematen hasi behar diat, ematen!

Hirugarren agerraldia

PATXI, ZIRILO, ISIDRO, MIKEL eta TERESA

MIKEL (*Etxe barruan deika*).—Isidro! Isidro!

ISIDRO (*Etxe barrutik agertuko da eskularruak jantziak dituela eta kanpoko atetik alde egiten du korrika*).—Zer duk hau? Zer gertatzen zait neri?

PATXI (*Zutituaz*).—Ikutu izango zioz horrek ere!

MIKEL (*Agertuko da etxe barrutik, bere ondoren Miren duela*).
Aita! Aita! Zu bezala hori ere! Harriari ikutu izango dio...

PATXI.—Korrika saio ederra egin beharrean duk orduan! Goazen beraren ondoren. (*Alde egiten du kanpoko atetik, Mikel eta Miren ondoren dituela*).

ZIRILO (*Bakarrik gelditzean*).—Gehiegi edan izango diat gaurkoan. Ametsetan ez banaiz behintzat... (*Bere aurpegian zaplateko bat ematen du*).—Edo bestela, etxe honetan guztiak erotuak dituk. Harriari ikutu diola... Itxura denez, hanka gainera ez zaio behintzat harririk erori edo bestela makalago joango zen.

TERESA (*Agertuko da etxe barrutik, makila bat eskuan duela*).
Nere ingurura hurreratzen bada, zart! lehengoari bezala... Geldituko dut... Bai hala zankoa! (*Alde egiten du kanpoko atetik*).

ZIRILO (*Bakarrik gelditzean*).—Zirilo, Zirilo... Behin hemen haizen ez gero ez duk alde egin behar etxe honetan zer gertatzen den jakin gabe. Ez arranoa! Haserretu ez badek On Xatur eta guztieri eztenkadak ematen hasi... Nere arreba non den jakin behar diat lehendabizi... (*Etxe barrura dijoela, Kattalin dator bertatik eta topo egiten du*).

Laugarren agerraldia

ZIRILO eta KATTALIN

KATTALIN (*Algaraz dator*).—Ja, ja, ja! Hankako minez zela gure morroia? Makala joan duk bada! Ibili ezinean bazen ere... (*Zirilo-ri*). Oraintxe osatu gaituk guztiak! Hi bakarrik palta orainartean... Pozik jakingo nitek zer egin liteken hiri harri horrek.

ZIRILO.—Handia bada eta hanka gainera erori, behatzeko galanta!

KATTALIN.—Zurruterako gogoia kendu ere bai zihur asko.

ZIRILO.—Baina, esango al didazu zer gertatzen den gaur hemen? Oraintxe, gehiegi edan izango dudala pentsatzen hasia naiz.

KATTALIN.—Atzo iluntzea ez gero ez duk giro! Gainera guztiok korrika ibili behar ez badugu oraindik, zikinker hori etxean dugula... Zoratu egingo gaituk azkenean!

ZIRILO.—Nere arrebak etxeratuta hobe du orduan lehenbailen.

KATTALIN.—Hik ere berdin egitea hobe korrikan hastea baino. Nahikoa duk hor barruan den harri edo delako horri ikutzea, Isidroren antzean izateko.

ZIRILO (*Erdi barrez*).—Ikutu dioloka korrika? Igartzen zaio bai nolako ganora duen lanerako... Ihesi alajaina lana ikusi orduko? Bakinabat bider esana dizut lehenago ere, beraren orde z hobeagoa nazutela ni etxe honetan. Orain ari zarete konturatzen, orain...

KATTALIN.—Oraingo itxuran egingo duk hik lana. Ikutu zaiok harriari eta esango didak ondorenean...

ZIRILO, KATTALIN eta ON XATUR

XATUR (*Agertuko da etxe barrutik haserre. Bata eta buruko es-talki zuriak ditu, eskularruak ere bai*).—Madarikatua! Madarikatua benetan harri zahar hori! Kaka zaharra! Laguntzailerik gabe gelditu nauk! Oraintxe ia mahai gainera jarorik genduen unean, beste horrek izan ere zudurrakin ikutu dio harriari. Kontuz Isidro... Kontuz... Hainbeste bider esan diot, baina hala ere alferrik! Irristada bat eta zapla! zudurrarekin alajaina! Eskerrak berehala alde egin duen, bestela mailuarekin joko nuen buruaren erdi erdian! (*Kattalin-i*). Senarra ezezik semea ere ausartia duzu behintzat benetan. Ez diola berak harriari helduko eta azkenean morria... Hori baina laguntzaile arlo-teagorik! Zutik egon ezinean, belaunean min duela eta... Beste norbait aurkitu beharko duzute nere lanari jarraitzea nahi baduzute.

KATTALIN.—Honek laguntzen ez badizu... Beste guztiak Isidroren ondoren joanak dira.

XATUR.—Gutxienez mahai ganean jarri bitartean behintzat norbaiten beharra dut. Tira, etorri bada nerekin.

ZIRILO.—Zer? Nik lagundu?

XATUR.—Jakina! Ez al duk entzun beste gizonezkorik ez dela etxean? Indarra duena behar diat harri hori mahaiaren gainera altxatzeko.

ZIRILO.—Beste norbait aurkitzea hobe izango duzu orduan.

XATUR.—Baina, oraindik ere lanean ez duk ikasi? Umetan nerekin ikasketak egiten ibilitako gogo bera oraindik ere? Ez lehen eta ez orain!

ZIRILO.—Hemen ikusi dudanarekin izutua naiz zeharo.

KATTALIN.—Baita zera ere! Edaria nagusi orain ere beste egu-netan bezala.

XATUR.—Begira. Zientzia lan bat egiten ari nauk une honetan. Orandik beste inork eskuartean izan ez duen zerbait diagu. Beraren berri munduari jakinarazten diogun unean gure izenak benetan ospetsuak izango dituk. Ni eta neri laguntzen direnak, munduan zehar ate guztiak zabalik beti... Eskuartean dugun indar horren berri ezagutzera ematea besterik ez diagu behar nahi duguna iristeko.

ZIRILO.—Horrela izan da, Isidrok zergatik alde egin du korrika?

XATUR.—Txotxolo zahar bat besterik ez delako! Zientzia lanean, hori bezalako gizonak ez dutelako tokirik! Atera zak kontu, zenbat gauza jakin dezakegun harri horren bitartez. Nondik eta nolatan iritsi den gure artera. Zerekin osatua den... Zerk ematen dion indarra...

ZIRILO.—Baina, oraindik ez dut ikusi harri hori.

XATUR.—Ikusiko duk. Ikusiko duk, baldin laguntzeko gogoia badauk. Ez nauk ari ametsetan eta entzun zaidak ondo. Pentsatzen nauk urrea bera baino ere baliotsuagoa dela harri hori... Urreak baino aberastasun handiagoa eman dezake...

KATTALIN.—Zer? Urrea?

XATUR.—Horrela pentsatzen dut, baina aurrez analizatu egin behar dut egoki.

KATTALIN (*Pozik*).—Jainko santua! Hori, egia balitzake...

XATUR.—Berehala erabakiko ditugu gauzak, baldin inor laguntzeko prest bada behintzat.

KATTALIN.—Tira, lagundu zaiozu mesedez...

ZIRILO.—Tentazio ederra jarri didazu behintzat, On Xatur.

XATUR.—Lagundu zaidak agudo. Ezer ez zaik gertatuko, baldin ez badiok harriari ikutzen.

ZIRILO.—Baina, ez al didazu esan, harria mahai gainera jasotzeko indarra behar duzula?

XATUR.—Bai eta goazen agudo!

ZIRILO.—Harriari ikutu gabe ez da erreza izango horregatik bera lurretik altxatzea...

XATUR.—Eskuetan jazteko zerbait emango diat. Goazen agudo!

ZIRILO.—Goazen bada, baina gogoan izan, nik ere zerikusia dudala baldin aberastasunik bada etxe honetan.

KATTALIN.—Hori, geroago hitzegingo diagu. (*Alde egiten dute etxe barrura On Xatur eta Zirilok*). Gure etxean denak, on egindo dik! (*Erdi barrez*). Eta gure morroi arlote horrek zudurrarekin ikutu diola harriari? Bizia ez bada ere, azkartu da oraingoan! Atzekaldean zuziria sartuta zuela zirudin! Beste mozkor hori ere, gure morroia bezala ikusiko nuke pozik. Ez zaio gaizki etorriko horrelako korrika saio bat egitea berari. (*Pentsatzen egon ondoren*). On Xatur-ek esan duena egia izatea bakarrik behar genduke orain. Urrea bera baino hobeagoagoa izatea, behin eta berriz madarikatu dudan harri zahar hori...

Seigarren agerraldia

KATTALIN, PATXI, MIKEL, ISIDRO eta MIREN

PATXI (*Agertuko da kanpoko atetik, Mikel-ekin batera Isidro erdi arrastaka dutela. Beren ondoren Miren*). Gelditu duk horregatik! Beharko!

MIKEL.—Eskerrak zuri, aita.

PATXI.—Bai horixe! Sekula ez diat izan punteri ona, baina gaurkoan marka guztiak zapuztu dizkiat!

KATTALIN.—Baina, zer egin diozute?

PATXI.—Zer egin? Zera... Harrika ederra eman dioda!a.

MIKEL.—Eskerrak bide zuloan sartu den edo bestela pare bat egunean gelditu gabe ibiliko zen.

PATXI.—Bai horixe! Ikusi dudanean ordea, hartu diat lehen aurkitu dudan harria eta ditudan indar guztiekin, zapla! buaruaren erdi erdian, eta plost lurrera txintirik egin gabe.

KATTALIN.—Hil ez baduzute hala ere.

PATXI.—Ez du txantxetako harrikada hartu gaurkoan! Buru gogorra da baina, gaurko zartatekoa gogoratuko zaio hemen dik pare bat urtera ere.

KATTALIN.—Zuk egingo dituzunak oraindik!

MIKEL.—Neregana hurreratu bazen ere berdin egingo nion. Harri ederra nuen bada...

PATXI.—Bestela nolatan gelditu hau? Zuen abiaduran, ez dakit nolatan ez den aideratu hegazkinak bezala.

MIREN.—Gizon gizarajoa horrela eduki gabe, eman zazute barrura. Ohean etzan zazute eta bertan begiratuko diot.

PATXI.—Goazen bada... (*Alde egiten dute Patxi eta Mikel, Isidro erdi arrastaka dutela.*)

MIREN.—Ez dio behintzat txantxetako burukoa eman izango.

KATTALIN.—Gure urreak on egingo digu berari ezbeharren bat gertatzen bazaio...

MIREN.—Lasaitu zaitetz. (*Alde egiten du etxe barrura.*)

KATTALIN (*Bakarrik gelditzean*).—Baina zer indar ote du harri horrek? Berari ikutu orduko, guztiak brinkoka eta korrika gelditu ezinean alajaina? Lehen argia eta orain buru ego kiagoa izango du gure morroiak... (*Alde egiten du etxe barrura.*)

Zazpigarren agerraldia

TERESA

TERESA (*Agertuko da kanpoko atetik, makila eskuan duela*).—Garai batetako sasoi izan banuen, ez zuen harria bota beharrik izango gure Patxik. Ez arranoa! Alferrik izango zen azkarra... Harrapatuko nuen eta nere makilak eraitsi-ko zuen... Zirt eta zart, lepoan edo buruan! (*Eseriko da.*)

Pentsatzen hasia naiz, zigorraren ordez, Egileak ez ote digun bidali izango neurri gabeko opari bat. Horrelako sa-soia ematen duenez harri horrek, benetan pozgarria izan diteke ni bezalako zaharrentzat. Gaztetasuna erantsitzen duela diruri berari ikutzen dioten guztiei... Gure morroiak bezala korrika egitea gatik, neronek ere ikutuko nioke. (*Zutituaz*). Hezurrak galdu gabe izango nintzakela jakingo banuke... Baina, horrela korrika ibili ez gero, zudurra ere galduko nuke bidean. Haize pixkat hartzea hobe izango dut horrelako gauzak pentsatzen egotea baino... (*Alde egiten du kanpoko atetik, makila eskuan duela*).

Zortzigarren agerraldia

PATXI eta KATTALIN

PATXI (*Agertuko da etxe barrutik, ondoren duela Kattalin*).

Ederki jo dut bada! Bide zuloan gora, tximista baino azkarragoa zen... Hartu dut harria eta eman diot musu berari...

Bota dut indar guztiakin eta zapla! buruaren erdi erdian.

KATTALIN (*Barrez*).—Eta bapatean, geldi.

PATXI.—Hankaz gora geldi eta txintirik egin gabe. Ez nuen sekula uste horrelako punteria nuenik. Eskerrak ordea hemen ingurun jiraka ibili den, bestela ez gendun sekula etxeratuko. Zuzenean joan izan bazen, Jaungoikoak daki une honetan non izan ziteken.

KATTALIN (*Barrez*).—Hori izango zen ederra! Herritar guztiak atetik jarraitzen ziotela...

PATXI.—Barre egiten dugu baina, ez du une ederra igaro izango gure morroiak. Kontuan izan, nik ondo frogatua dudala. Une honetan berriz, berak buruko mina badu, neronek ere ez dut nolana hiko.

KATTALIN.—Keinuak behintzat aldegin dizute.

PATXI.—Konturatua naiz, bai. (*Eseriko da*). Burua ordea lertu beharrea! Ez dakit hobeagoagoa ez ote duen izan morroiak nere harrikada, neri amak eman zidan errezkada baino. Baina, zerk ematen dio harri edo delako horri horrelako indarra? Ez al dizu ezer esan oraindik On Xatur-ek?

KATTALIN.—Gozoa da bada. Isidrok alde egitean, zuek ere beraren ondoren joan zeratela eta laguntzaile gabe gelditzean. Eskerrak beste erdi mozkor hori azaldu den...

PATXI.—Nor? Zirilo? On Xatur-i laguntzen?

KATTALIN.—Hor da barruan berarekin.

PATXI.—Zirilok harriari ikutzea bakarrik palta dugu. Hortzat ere ihesi egingo diote korrika hasten den uanean.

KATTALIN.—Edaria uzteko bada hala ere...

PATXI.—Edariari bakarrik? Baita beste gauza guztieri ere! Uste al duzu bizirik geldituko dela korrika saioa bukatzean? Hanka bat eliza nagusiko dorrean eta bestea berriz auskalo... Ederra da bada hori, ni bezala ibiltzeko!

KATTALIN.—Eta zuk bezalako burukoa hartzeko...

PATXI.—Ez dadila horrelakorik gertatu edo bestela auzoan bat gutxiago izango dugu. On Xatur-ek bere lana bukatu dezala lehenbailehen edo bestela guztiok zoratuko gara.

KATTALIN.—Benetan itxaropen handia jarria du eta esan didanez, urrea baino baliotsuagoa izan diteke atzo aurkitutako harri hori.

PATXI.—Zer? Zer diozu emakumea?

KATTALIN.—Entzun duzuna. (*Eseriko da Patxi-ren ondoren*). Urreak berak baino ere, gehiago balio dezakela... Zerbait aparta dela.

PATXI.—Ez inori ezer esan orduan. Bestela, berehala ditugu etxean auzoko guztiak. Gainera, ez zorionak emateko asmoz etorriak, baizik eta zerbait eskuratzeko asmoz. Hobe

izango dugu gainera beste mozkor arlote hori eta bere arreba lehenbailehen hemendik bidaltzea. Bestela berak ere zerbait eskatuko digute.

KATTALIN.—Ez da ordea erreza izango horiek bidaltzea.

PATXI (*Zutituaz*).—Alde egin beharko dute! Nor dira bada horiek gure etxean agintzeko? Berehala bidaliko ditut gainera!

Bederatzigarren agerraldia

PATXI, KATTALIN, ON XATUR, MIKEL, MIREN, ANA eta ZIRILO

MIKEL (*Etxe barruan deika*).—On Xatur! On Xatur!

MIREN (*Etxe barruan*).—Aita! Aita!

XATUR (*Agertuko da etxe barrutik, ondoren Mikel eta Miren direla Korrika, kanporako atetik alde egingo du*).—Oraingoan neu! Oraingoan neu!

MIREN.—Aita! Aita! (*Korrika, kanpoko atetik alde egiten du, bere ondoren Mikel dela. Anak ere, berdin egiten du*).

PATXI.—Harrikada bat eman beharko diot berari ere... (*Alde egiten du kanpoko atetik*).

KATTALIN (*Algaraz*).—Ja, ja, ja! Hau ere ikusi egin behar! Agurre zahar hori tximista baino azkarrago korrika! Hartu behar du muturrekoren bat ederra! Hori duk sasoia duena, hori!

ZIRILO (*Agertuko da etxe barrutik, lehen baina gehiago, mozkortua. Eskularruak ditu jantziak*).—Ezin dut sinistu ikusten dudana. Zer zuen horrek?

KATTALIN.—Zera... Hik botila dantzatzen duken bitartean, hariari ikutu izango diola, zihur asko.

ZIRILO (*Barrez*).—Sasoi ona du oraindik ere On Xatur-ek. Bai jauna!

KATTALIN.—Hire ordez norbaitek izan beharko! Sagardoa edo ardoa aurkitu duk oraingoan?

ZIRILO.—Ardoa, ardoa... Gustu ederrekoa benetan eta edaten erreza. Bai jauna. Gure etxean izan ohi den baina hobeagoa.

KATTALIN.—Bide egokian gaituk zuen eskuetan harri hori utzita. Berehala jakingo diagu zerbait...

ZIRILO.—Harriak benetan itxura ederra du. Urrea dirudi. Eta lanean jardun dudanez, ez dut hemendik alde egiteko asmorik beraren zati bat patrikan izan gabe. Ez jauna.

KATTALIN.—Jakina! Arreba ere hortarako asmoan etorria izan-
du duk.

ZIRILO.—Bai jauna. Ez duzu bada pentsatuko ezer gabe alde-
gingo dugunik lanean jardun eta gero...

KATTALIN.—Erantzungo diat nere senarra etortzen denean.

ZIRILO.—Bai jauna. Ederki! Oso ederki! Horrela egin behar iza-
ten dituk gauzak etxean... Senar eta emazteak, alkar har-
turik... Bai jauna.

Hamargarren agerraldia

KATTALIN, ZIRILO, PATXI, MIKEL, ON XATUR, MIREN, ANA eta TERESA

PATXI (*Kanpoko atetik agertuko da, Mikel-en laguntzaz On Xatur erdi arrastan duela. Beren ondoren, Miren, Ana eta Teresa, honek lehen zuen makila apurtua duela eskuan*). Bejondeizula ama! Ederra zartatekoa benetan!

MIKEL.—Bai horixe! Buruaren erdi erdian oraingoan ere!

MIREN.—Hori da! Zartatekoa eman diola nere aitari eta zorionak ematea bakarrik palta duzute!

PATXI.—Zorionak? Horixe merezi dituela! Ederra naiz bada korrika ibiltzeko! Nork harrapatu behar zuen bestela zure aita?

MIREN.—Nekatzean geldituko zen.

PATXI.—Hemendik ehun bat kilometrora zenean...

MIREN.—Tira, tira... Eraman zazute ohe gainera. (*Alde egiten dute Patxi eta Mikel-ek On Xatur erdi arrastan dutela. Miren, beren ondoren joango da.*)

ANA (*Zirilo-ri*).—Hik ere alde egitea hobe izango duk hemendik. Bestela, edateko gogoak alde egingo ditek...

ZIRILO (*Mingaina ateriaz, izugarrizko keinua egiten dio Ana-ri*).
Eta ezer gabe gelditu? Ez jauna! (*Ana, etxe barrura doa.*)

KATTALIN (*Teresa-ren ingurura joanaz*).—Baina, zuk gelditu al duzu?

TERESA.—Gelditu? Bai bapo! Etxe barruan zarata entzun dudanean prestatu naiz eta hurreratu denean, zart! Begiratu zaiozu nere makilari. Bai gelditu ere bapatean hankaz goara, zerualdera begira... Txintirik egin gabe!

KATTALIN.—Ondo jo duzu orduan?

TERESA.—Zure senarra bezalaxe. Hura atzekaldetik bezala, hau aurrez aurre eta zetorren bezala. Norbaitek nere beharra izan balezake ere berriro, makila berri bat hartu behar dut.

ZIRILO.—Neronek ere haize pixkat hartu behar dut eta lagun-duko dizut atarira.

TERESA.—Zatoz bada... (*Alde egiten du, Zirilo ondoren duela, kanpoko atetik.*)

KATTALIN (*Bakarrik gelditzean*).—Ezin dezakegu denbora gehiagoan jarraitu, etxean zer dugun jakin gabe. Burua galduko dugu guztiok bestela! Gauza bat da urrea edo aberastasuna izatea eta bestea berriz guztiok erotuta bukatzea. (*Deituaz etxe barrura*). Patxi! Mikel! (*Beretzat*). Oraintxe bertan erabaki behar dugu zer egin... On Xatur edo delako horrek zerbait egingo duelako ustean bagera, urte osoa igaroko dugu ezer jakin gabe...

Hamaikagarren agerraldia

KATTALIN, PATXI, MIKEL eta ANA

MIKEL (*Agertuko du etxe barrutik, ondoren Patxi eta Ana dituela*).—Deitu egin al duzu, ama?

KATTALIN.—Deitu egin dut bai, baina zuri eta aitari bakarrik.

ANA.—Neri ez orduan?

KATTALIN.—Ez eta zerbaiten berririk jakitea nahi baduzu, galdetu zaiozu anaiari.

ANA (*Haserre*).—Oraintxen bertan alde egingo dut emakumea! Ikusiko litzake nolatan harrotzen den etxeakoandrea? Edozeinek pentsatu dezake zuri entzun da, aberastasuna gainezka duzula...

KATTALIN.—Aberastasun gehiegirik ez, baina haserretzen naizenean zuk bezain aurpegi gogorra nik ere! Zoaz zeure etxea gobernatzera, anai mozkor hori hartuta...

PATXI.—Tira, Kattalin...

KATTALIN.—Zirt eta zart hasi behar dut bestela une batetik bestera!

ANA.—Banua, bai... Banua... Baina, etxean ezkutaturik duzuten gauza horren berri nik zabalduko dut herri osoan zehar. Ez zarete alferrik, guztia zuentzat izango dela pentsatzen baduzute. Laguntza emateko asmoan etorri eta honela bidali azkenean? Etsaiak izango ahal dira harri zahar horren barnean!

KATTALIN.—Etsaiak? Nahi al ditun berak ikustea? Ikutzea nahikoa den hor barruan den harriari...

ANA (*Beretzat*).—Atso zahar petrala!

KATTALIN (*Ana-ren ondora joanaz haserre*).—Zer ari haiz marmarean? Joanadi agudo nere aurretik edo sartuko dinat harri horren zati bat ahoan.

ANA.—Heuk ere zati ederra sartzeko aho zabala dun...

KATTALIN (*Alde eginaz Ana-ren ondotik*).—Eman behar diot gainera muturrekorren bat!

ANA.—On Xatur-ek zerbait jakitean hemen nauzue berriro...
(*Alde egiten du kanpoko atetik*).

KATTALIN.—Lotsagabekerian ez dio inork irabaziko behintzat!
Sartuko diot sardea, hankak berriro etxe honetan jartzen dituen unean!

PATXI.—Lotsagabea dela guztiok jakinean gara, baina oraingoan zuk ere...

KATTALIN.—Zer uste du bada horrek? Zerbait somatu orduko hemen izaten da beti. Konpondu dadila beraren etxean!

MIKEL.—On Xatur-i ere behintzat, berak deitu dio...

KATTALIN.—Hori gainera! (*Eseriko da*). Gure etxean gertatzen denari buruz hitzegiteko eta erabaki bat hartzeko deitu dizuet. Oraingo eran ez dugu jarraitzerik.

PATXI.—Baina, zer esaten ari zara?

KATTALIN.—Zer esaten ariko naiz bada? Ulertzea nahi ez duenarentzat ezer ez! Baina, zuek uste al duzue zerbait igarriko diola agure zahar horrek?

MIKEL.—Bizitza guztian, langintza horretan ari da On Xatur. (*Eseriaz*). Harriari ikutu ez bazion, honez gero zerbait jakin genduen.

KATTALIN.—Berriro ikutzen ez badio hala ere... Zientzigizona izango duk bai, baina oraingo eran ez dik harriaren berri-rik berehalakoan jakingo. Nere ustez, beste norbait ekar-tzea hobe izango diagu lan hori egiteko.

PATXI.—Baina, esan ez duzu bada urrea baino baliotsuagoa izan ditekela eskuartean dugun harri hori?

MIKEL.—Neri horrela esan dit, bai.

KATTALIN.—Baita neri ere. Baina, noiz jakingo dugu horrela den edo ez? Orain egin duen korrika saio horren ondoren, ganora ederra izango du lanean jarraitzeko. (*Patxi-ri*). Zuk izan dituzun bezalako keinuak baditu...

PATXI.—Horixe izango dituela horrek ere!

KATTALIN (*Zutituaz*).—Eta zer? Bera sendatu bitartean geldi egon behar al dugu? Ausartuko dela uste al duzue agure zahar hori berriro harriari heltzen?

MIKEL (*Zutituaz*).—Era horretako lanak egiten dituztenak ama, ohituak izaten dira. Zientzia lanetan diren guztieri gertatzen zaizkie horrelakoak. Behin zerbait gaizki irten zaiztela eta gauzak alde batera utzi bazituzten gure zientzizigizonak, oraindik ezer asmatu gabe izango ziren. Gaur egun noiznahi behar izaten ditugun gauzen erdiak ere ez ginuzen izango.

KATTALIN.—Hor barruan dugun gauza hori etxean dugun bitartean ez naiz bada oso lasai... Bera zer den ez dakigu. Zer indar duen ere ez. Agure zahar horrek berriz, ez dut uste sekula igarriko dionik...

PATXI.—Baina, zuk uste al duzu On Xatur-ek iritsi duen maila ezer jakin gabean iritsi ditekela? Bere jakinduriaren ondorena da. Zientzizigon apartekoa da.

MIKEL.—Bai ama. Egia dio aitak. Bera bezalakoak ez dira asko gaurko egunean.

KATTALIN.—Zenbat eta gutxiago izan da hobe.

PATXI.—Gainera zer egiten dugu beste zientzizigon bat etxera ekartzean? Berehala jakingo du herri osoak zer aberastasun dugun. Eta, ondoren zer?

MIKEL.—Zenbat eta jende gehiago inguruan, bakoitzarentzat gutxiago.

KATTALIN.—Oraingo eran ezer ez!

PATXI.—Tira, lasaitu zaitetz.

KATTALIN.—Lasaitu, lasaitu... Gaur iluntzera bitartean bakarrik. Iluntzerako zerbait egiten ez badu agure zahar horrek, bihar goizean lehenengo orduan, beste norbaiten bila joango naiz. Edo bestela, eraman dezala On Xatur-ek berak harri hori... Zer dugun etxean jakin gabe, ezin egongo gara.

Hamabigarren agerraldia

KATTALIN, PATXI, MIKEL eta ZIRILO

ZIRILO (*Agertuko da kanpoko atletik, norbaitek aurpegian joa izango balitzake bezala. Haserre da*).—Jakin behar dut zer egin diozuten nere arrebari. Bai jauna.

KATTALIN.—Hauxe bakarrik palta genduen oraintxe!

ZIRILO.—Nork erantzun behar dit aurrena? Zer egin diozute nere arrebari?

PATXI.—Guk ezer ez. Zer esan dik bada berak?

ZIRILO.—Esan? Ezer ez! Zart! zaplateko ederra hurreratu zaidanean... Ezer esan gabe. Eskerrak gainera, ez diodan ezer esan, bestela bigarren zaplatekoa hartzeko arrisku ederra... Zuekin izango zuen zerbait...

PATXI.—Ez dik gurekin ezer izan eta konpondu zaitezke elkarrekin. Egun batzutan ez zaitezke etxe honetara azaldu ere egin.

ZIRILO.—Bidali egiten al nazue? Ez diat bada hori egingo! Ez arranoa, beste gauza hori hemen duzuten bitartean. Bera zer den jakin behar diat aurrez. Bai jauna.

PATXI.—Tira Zirilo, joanadi haserretu baina lehen...

ZIRILO.—Bai jauna. Oraintxe bertan, baina bihar goizean hemen izango nauk berriro.

PATXI.—Zirilo, Zirilo...

ZIRILO.—Bai jauna.

KATTALIN.—Ez al duk entzuten etxeratzeko?

ZIRILO.—Banua, banua... Beste zaplateko bat gora behera, nere arrebarena joan beharko dut. Baina bihar goizean hemen naiz berriro. (*Alde egiten du kanpoko atetik*).

KATTALIN.—Hori duk bikotea duguna auzoan, beren laguntza beharrean garenerako. Hoiiek lagunduko zigutek ederki...

MIKEL.—Begizkoak dituzu behintzat, ama. (*Une honetan, etxe barruan izugarrizko zunpetekoak entzuten dira*).

PATXI.—Baina, zer gertatzen da hor barruan?

KATTALIN.—Jainko santua! Zuen harri nazkagarri hori izango da.

Hamahirugarren agerraldia

KATTALIN, PATXI, MIKEL, ISIDRO, ON XATUR eta MIREN

ISIDRO (*Agertuko da etxe barrutik eta kanpoko atetik alde egiten du korrika. Burua bendaz estalia du*). Ez nau berriro harrapatuko! Ni ez berriro!

PATXI (*Algaraz*).—Ja, ja, ja! Oraingo korrika saioan itoko duk! Morroi berria aurkitu beharko diagu.

KATTALIN.—Bai, bizirik gelditzen bagara...

MIKEL.—Zer gertatzen da hemen?

XATUR (*Keinu izugarriak egiten dituela azalduko da etxe barrutik. Miren beraren ondoren*).—Ez duk harriaren arrastorik ere gelditu! Guztia, bapatean desargertu duk! (*Haserre benetan*). Kaka zaharra! Oraintxe guztia eskuartean nuen garaian... Azkenean ezer jakin gabe gelditu nauk! Izan ere, keinu hauek ditudala nolatan egin ezer?

- MIKEL.—Ezin dut sinistu! Ezin diteke desagertu berrogei kiloko harririk! (*Etxe barrura joango da*).
- PATXI.—Baina, zer ote zen orduan? (*Joaten da etxe barrura*).
- XATUR.—Oraindik gizonak inoiz eskuartean izan gabekoa eduki eta ezer ez diat egin! Sekula ez diat berriro horrelako aukerarik izango!
- KATTALIN.—Ez gure etxean behintzat!
- XATUR.—Ez hemen eta ez beste inon! Kaka zaharra!
- KATTALIN (*Haserre*).—Entzun zaidazu ondo, agure zahar arlotea.
- MIREN.—Zer? Nere aita gatik al diozu hori?
- KATTALIN.—Aita bezalakoa alaba ere! Alde zazute agundo hemendik! Zuk On Xatur, gogoan izan lehen ere zartateko ederra hartua duzula... Nik emango dizudana ez da izango lehengoa baino txikiagoa. Ez horixe!
- PATXI (*Agertuko da etxe barrutik, Mikel ondoren duela*).—Ez da ezertxo ere gelditu!
- MIKEL.—Harrigarria benetan!
- KATTALIN (*On Xatur-i*).—Entzun duzu... Etxe honetako lanak bukatuak dituzu eta zoaz zure zientzia lan hoiekin beste batzuk zoratzera.
- XATUR.—Sinisgabeko emakumea! Negar egiteko gogoia etortzen zait, zu bezalakoentzat nere bizitza osoa eskaintzen dudalako.
- MIREN.—Kultura gabekoekin jardutea, alferrikakoa duzu aita.
- XATUR.—Egia diozu. Hauen artean ez da sekula sortuko ezer. Arlote jarraituko dute beti...
- PATXI (*Haserre, On Xatur-i*).—Kontuz gero, On Xatur... Nere emazteari txorakeriak esateko gogoia berehala kenduko dizut txiza potzuan goitik behera sartzen bazaitut...

MIREN.—Tira aita, goazen agudo hemendik. (*Besotik heldurik On Xatur-i*).—Goazen agudo.

XATUR.—Honelakoentzat jarduten al dugu lanean? Ezer esker-tzen ez dakiten hauentzat?

PATXI.—Zoaz agudo hemendik edo egin behar dut ez egitekoren bat. Alde hemendik!

MIREN (*On Xatur-i besotik tiraka kanpoko ate aldera*).—Tira aita, utzi zaiezu pakean. Goazen agudo!

XATUR.—Hauen gandik ez du behintzat munduak gauza berri-rik ezagutuko...

KATTALIN.—Lehen ezagutzen ditugunak zaintzen ere, nahiko lan izango dugu, zuen antzekoak tartean badira.

MIREN.—Oraindik, gutzaz gogoratu behar duzute. Bai horixe! (*Kanpoko atetik alde egitera dijoela On Xatur-ekin, Teresa eta Zirilo-rekin topo egingo dute, Isidro dakartela erdi arrastan. Hauek etxe barrura sartu ondoren, On Xatur eta Miren-alde egiten dute*).

Hamalagarren agerraldia

Lehengoak, TERESA, ZIRILO eta ISIDRO

TERESA.—Zuretzaz ez dakit gogoratuko naizen, baina hau bai behintzat nitzaz. (*Hau da unea, On Xatur eta Miren-ek alde egiten dutena kanpoko atetik*).

PATXI.—Baina, zer egin diozute?

TERESA.—Zera... On Xatur edo delako horri lehen egin diodan berbera. Zirt eta zart makilka ederrak eta plost lurrera...

KATTALIN.—Buru ederra izango du orduan! Bizitzeko eran bada hala ere, ezer ez.

PATXI.—Nik dudala punteria ona?

MIKEL.—Bai amonak ere!

KATTALIN.—Eraman zazute agudo ohe gainera. (*Zirilo-ri*). Berriro ere, hi hemen? Ez al duk entzun etxeratzeko?

ZIRILO.—Orain ere behintzat, lanean nintzen...

KATTALIN.—Baita zera ere! Alde zak agudo!

ZIRILO.—Banua etxeoandrea, banua... Bihar goizean berriro etorriko naiz... (*Alde egiten du kanpoko atetik*).

PATXI.—Ez duk alferrik etorriko!

KATTALIN.—Eta orain, txorakeriak bukatu dira etxe honetan! Une honetatik aurrera, guztiok lanean ikusi nahi zaituztet. Ametsak alde batera utzi eta lanera agudo! Atzo gauean gure gana etorri ziren horiek ere lanik egin gabe ez dira biziko eta guk ere egin beharra dugu. Tira, hartu zazute hau eta eramane ohe gainera. Nik eztenkada bat ematen diotenean, berehala izango duzue zuekin. (*Patxi eta Mikel-ek eramango dute Isidro etxe barrura erdi arrastan. Ondoren, Kattalin joango da*).

TERESA (*Bakarrik gelditzean*).—Egileak zigorra zertarako bidaliko zigun bada? Zigor txikia dela iruditzen al zaizute, emakume horrekin bizitzea? (*Eseriko da eta errosarioa patrikatik atera ondoren, otoitz egiten hasiko da*). Aita gurea, zeruetan... (*Jarraituko du isilean*). Ederki jo dut bada morroia! Agur Maria, graziaz betea... (*Jarraituko du isilean*). Egia aitortu behar badut ordea, On Xatur-ek zartateko handiagoa izan du. Santa Maria, Jaungoikoaren... (*Jarraituko du isilean*). Zirt eta zart! (*Hitz hauek esatean, antzetzotikiko argiak itzaliko dira bapatean*).